

правового будівництва. Адже багато виголошених на рівні законів, указів, розпоряджень положення відображають нині ті вихідні ідеї, які ставилися на меті трансформації – становлення демократії.

Тож пострадянське право ми можемо визначити як систему загальнообов'язкових, формально визначених, встановлених чи санкціонованих державою правил поведінки, що характеризуються високим ступенем динаміки, впливом соціалістичної ідеології і мають на меті регламентацію взаємовідносин громадян та діяльності механізму пострадянської держави у напрямі закріплення демократичної спрямованості державного будівництва [5].

Підсумовуючи усе вищезазначене, ми зробили спробу дати визначення пострадянському етапу розвитку держави та права в Україні. Отже, пострадянський період – це перехідний історичний етап розвитку держави та права, для якого характерними є зміни і реформування усіх сфер життя людей з метою подолання конфронтації між гілками влади, позбавлення відчуженості громадян від влади, створення належних умов існування людей, налагодження внутрішніх і зовнішніх зв'язків, подолання економічної, політичної кризи, зміцнення довіри громадян до влади, підвищення духовності, рівня правової культури, професіоналізму державних службовців, запровадження дієвих механізмів контролю за законністю, що забезпечить становлення і функціонування демократичного режиму в країні.

#### **Список використаних джерел**

1. Скрипник О.В. Ідея правової держави: теоретико-правова модель і практична реалізація. – К., 2004. – 672 с.
2. Савельєв В. Ф. Концепція прав людини в теорії правової держави // Громадянське суспільство і правова держава. Збірник наукових праць. – К., 1997. – с. 45-51.
3. Рябов С.Г. Політологічна теорія держави. – К.: Тандем, 1996. – 240 с.
4. Римаренко Ю. І. Національний розвій України. – К., 1995. – 269 с.
5. Футей Б. Становлення правової держави: Україна 1991 – 2001pp. -К., 2001. – 287 с.

**Курсант 103 групи Навчально-наукового інституту №3 Національної академії внутрішніх справ**

**Тараненко Валерія Олександрівна<sup>1</sup>**

#### **ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ ЯК СУЧАСНИЙ РІЗНОВИД ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО РЕЖИМУ**

Зміна структури соціального простору, мінімізація впливу географічного чинника на суспільні відносини засновані, в тому числі й на інформаційно-комунікативних технологіях. Технологічні можливості, на яких ґрунтується формування інформаційного суспільства, багато в чому змінюють характер політичної комунікації. Інтернет забезпечує неможливий раніше доступ до інформації й розширює можливості політичної активності. Без інформаційного супроводу функціонування сучасних демократичних інститутів може бути ускладнене, а забезпечення рівного доступу до мереж, навпаки, може сприяти закріпленню демократичних стандартів. Традиційне розуміння демократії стає непридатним до суспільств, які існують і функціонують у світі глобальних постіндустріальних комунікацій на базі інформаційних технологій.

Мова йде про появу такого феномена як «електронна демократія», під якою розуміється відкритість публічної влади, підвищення ефективності політичного керування й активне залучення громадян до прийняття політичних рішень на основі

---

<sup>1</sup> Науковий керівник: Кривицький Ю.В.

інформаційно-комунікативних технологій. У такий спосіб «електронна демократія» виступає як перспективна форма інтерактивної взаємодії населення й публічної влади в політичних процесах у державах сучасного світу [1, с. 29].

Так, використання інформаційно-комунікаційних технологій розширює можливості органів публічної влади оперативно доводити власні рішення до широких верств населення, отримувати якісний зворотний зв'язок від громадян, а останні мають можливість брати участь у політичному процесі, зокрема через підвищення рівня їхньої поінформованості щодо актуальних проблем діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також пропонувати альтернативні шляхи вирішення тих чи інших проблем, отримувати якісні послуги. На теперішній час існують різні підходи до визначення понять «електронне урядування» та «електронна демократія» [2, с. 64].

Процеси інформатизації діяльності органів публічної влади, впровадження нового підходу в публічному управлінні, а саме «електронного урядування» мають місце в багатьох країнах світу. Навколо понять «електронний уряд» та «електронне урядування» ведуться постійні дискусії у фаховому науковому середовищі. Різноманіття визначень зумовлено тим, що науковці акцентують увагу на різних аспектах і принципах упровадження та функціонування цієї системи.

На думку А.В. Мезенцева, електронне урядування є одним з інструментів розвитку інформаційного суспільства, впровадження якого сприятиме створенню умов для відкритого і прозорого державного управління. Електронне урядування – це новітня інтерактивна система державного управління, в основі якої закладені принципи відкритості, прозорості та підзвітності й яка за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій забезпечує ефективну взаємодію громадян, неурядових організацій з органами державної влади. У свою чергу електронна демократія – це форма організації суспільства, де за рахунок широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій, через які громадяни, громадські організації, представники бізнесу залучаються до прийняття державних рішень і участі в державному управлінні [2, с. 68].

Термін «е-демократія», який уперше з'явився у США, не має однозначного тлумачення. У широкому сенсі він означає можливість залучення громадян до більш активної участі у справах суспільства за допомогою використання комп'ютерних, а також аналогічних їм засобам і мережам комунікацій. Поняття е-демократії пов'язується із заходами щодо розширення політичної участі громадян, щоб об'єднати їх один з одним, з їх представниками в уряді саме через нові інформаційні та комунікаційні технології. Цінністю демократії такого типу є інформація, а критерієм демократичності – доступ до відкритої, правдивої й об'єктивної інформації. Концепція е-демократії пов'язана з концепцією демократії. У широкому сенсі слова мова йде про форму устрою та функціонування будь-якої організації, заснованої на принципах рівності прав її членів, прийнятті рішень більшістю, періодичністю виборів і підзвітності органів управління загальним зборам, конференції, з'їзду організації. У вузькому сенсі слова в сучасній юридичній науці під демократією розуміється форма політичної самоорганізації суспільства, яка не лише базується на визнанні народного суверенітету або волі більшості, а й забезпечує відповідальність державних органів управління, відкритість їх роботи, підзвітність суспільству, адекватну реакцію на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі тощо. Електронна демократія є однією з базових основ інформаційного суспільства, а такі її властивості як інтерактивність, швидкість передачі інформації, утворення мережеских спільнот – можуть позитивно позначитися на розвитку та функціонуванні демократичної політичної системи кожної країни світу [3, с. 211].

Відповідно до позиції В.К. Лур'є, е-демократія сприяє підвищенню прозорості діяльності органів влади завдяки використанню сучасних технологій, наданні

громадянам доступу до інформації. Вона є інструментом підтримки політичної діяльності та забезпечення більшої прозорості та відповідальності політиків перед електоратом, своєрідною «школою» демократії та сприяє формуванню у громадян таких навичок як компетентність і відповідальність, необхідних для забезпечення життєдіяльності демократії. Е-демократія надає додаткові можливості для побудови та підтримки соціальної солідарності в суспільстві шляхом розвитку соціальних зв'язків. Не викликає сумнівів, що активне впровадження механізмів електронної демократії як засобів впливу на управління та керівництво державою позитивно позначається на політичній участі населення. Використання новітніх технологій громадянами не тільки в особистих цілях, але і як суспільно-політичної участі на всіх рівнях публічного управління є новим рівнем активності громадян. Е-демократія – це інструмент підвищення якості управлінських рішень, що стосуються як кожного окремого учасника політичного процесу, так і суспільства в цілому [3, с. 214].

У свою чергу А.Т. Матавієнко відмічає, що модерна зміна парадигмальних установок у системі публічного управління призвела до нових інтерпретацій поняття «демократія», тобто в поліваріантній концептуалізації теорії виокремлюють концепт «комунітарна демократія», або «електронна демократія». Комунітарну демократію слід розглядати як інструмент ефективної реалізації конституційних прав і свобод громадян, становлення та розвитку демократичних інститутів з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [4, с. 66].

У цьому контексті П.В. Куфтирєв слушно пропонує додатковий критерій для класифікації форм демократії, а саме – ступінь використання інформаційно-комунікаційних технологій під час реалізації громадянами демократичних прав і свобод. Такий критерій типології форм демократії з'являється лише з появою інформаційно-комунікаційних технологій та їх застосуванням у суспільно-політичних відносинах, тобто відносно нещодавно (історія їх використання в цій сфері ледве налічує 20 років). Звичайно, через незначну історію, недовгу практику використання, швидкоплинність електронних форм і засобів передачі інформації фундаментальна юридична наука ще не встигла доктринально відреагувати на стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та їх проникнення в конституційно-правову сферу, а тому досліджень, зокрема вітчизняних, з цього приводу бракує. Проте об'єктивно поза межами будь-яких дискусій, незалежно від того, якої концепції демократії дотримується вчений-юрист, не зачіпаючи фундаментальних основ змісту демократії, однозначно і категорично варто стверджувати, що за ступенем використання інформаційно-комунікаційних технологій демократія має дві форми – конвенціональну й електронну. Цей класифікаційний підхід визначає роль і місце електронної демократії в системі конституційно-правових категорій, що дає змогу концептуалізувати правове регулювання зазначеної сфери правовідносин і на такому ґрунті запропонувати більш реальні механізми реалізації та захисту прав громадян із застосуванням інноваційних допоміжних інформаційних технологій [5, с. 38].

Отже, сучасні процеси трансформації відносин між державою і суспільством засновані на демократичному реформуванні та передбачають створення такої системи управління, яка була б спрямована на формування нового типу взаємовідносин на принципах партнерської взаємодії політико-адміністративних інституцій, бізнесу і громадянського суспільства, підвищення якості надання управлінських й адміністративних послуг населенню, їх доступності та відповідності вимогам і можливостям наявних інформаційних технологій. Сучасна держава має адекватно регулювати ці відносини, створювати ефективні політичні комунікації, підтримувати продуктивний діалог у напрямі пошуку спільних позицій між різноманітними структурами й інтересами. Вектор суспільного поступу має формуватися і виходити з пріоритету національних державних інтересів, модератором визначення яких і має бути держава як стійкий політичний інститут з усіма його складовими, а не лише виходячи з

пріоритету однієї чи кількох впливових інституцій. У цьому аспекті значною мірою актуалізуються питання щодо використання електронної демократії у процесі організації та функціонування сучасної держави. Трансформація системи організаційно-регулюючого впливу на суспільно-політичні процеси має відображати не лише реальні потреби населення, але й відповідати рівню технічних і технологічних можливостей. У процесі такої взаємодії вдосконалюється форма публічного управління, яка стає найбільш прийнятною для суспільства саме завдяки формуванню оптимальної системи задоволення потреб соціуму.

#### **Список використаних джерел**

1. Осадчук К. О. Електронна демократія як підстава та напрям трансформації відносин між сучасною державою та суспільством. *Юридичний науковий електронний журнал*. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 28–31.
2. Мезенцев А. В. Електронне урядування, електронна демократія – підходи до визначення. *Теорія та практика державного управління*. Херсон, 2015. Вип. 1 (48). С. 64–69.
3. Лур'є В. К. Концепція електронної демократії. Вісник *Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Харків, 2017. № 2 (33). С. 210–216.
4. Матавієнко А. Комунітарна демократія в Україні: науково-критичний дискурс. *Юридична Україна*. Київ, 2015. № 9. С. 63–67.
5. Куфтирєв П. В. Електронна демократія як особлива форма державного-політичного режиму. *Порівняльно-аналітичне право*. Ужгород, 2017. № 1. С. 34–38.

**Доцент кафедри теорії права та держави  
юридичного факультету Київського  
національного університету імені Тараса  
Шевченка к.ю.н.**

**Теремцова Н.В.**

#### **ДО ПИТАННЯ ІСНУВАННЯ УНІТАРНОЇ ДЕРЖАВИ ЗА ФОРМОЮ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

Юридичне розуміння політичних союзів, яке зводиться до поліархічного, дуалістичного начала і єдиновладдя виходить головним чином з підстави суверенітету. Представляючи поліархічний союз, як союз суверенної влади декількох держав, єдиновладдя як існування єдиної суверенної влади, а дуалістичний союз у формі складного утворення суверенної влади. Таким чином, кожній моделі політичного об'єднання відповідає своя модель політичної влади, наприклад, поліархічний початок конфедерації, дуалістичний початок федерації, а початковою формою - унітаризм. Аналізуючи поняття суверенітету як підставу для класифікації, стає очевидним, що федерація і унітаризм є не тільки формами політичного союзу, а й формами державного устрою, а конфедерація, в силу цього - формою державного устрою визнаною бути не може. Такий стан змушує зробити висновок про особливу роль конфедерації, що породжує союз держав, але не державу в повному розумінні слова [1, с. 26].

Суверенітет, як основа системи політичних союзів, диференціює цю систему по горизонталі, позначаючи форми спілок як кількісну міру суверенних влади. Та само система політичних союзів, беручи до уваги силу інтеграційного процесу, диференціюється вже по вертикалі в якісному відношенні, від найпростішого політичного зв'язку до складного державного утворення. Іншими словами, не будучи формою державного устрою в силу відсутності суверенітету, конфедерація представляє собою таку правову форму союзного утворення держав, при якій суверенітет суб'єктів союзу, залишається непохитним.

Феномен правової природи конфедерації полягає в тому, що даний інститут є